

Ställningstagande om strandskydd

Nästan 1/3 av Sveriges landareal får inte bebyggas oavsett platsens naturvärden

Alla sjöar och vattendrag omfattas idag av strandskydd utan hänsyn till storlek eller naturvärde. Hela nio procent av Sveriges yta täcks av sjöar. Antalet sjöar större än en hektar uppgår till cirka 102 000 enligt SMHI:s sjöregister. Därtill tillkommer en mycket stor mängd tjärnar mindre än en hektar. Vattendragens samlade längd uppgår enligt Översiktskartan (skala 1:100 000) till 527 000 km. Med 100 m (ibland upp till 300 m) strandskydd kring alla Sveriges vattendrag, sjöar och havsstränder omfattar strandskyddet nästan 1/3 av Sveriges yta.

Urskiljningslöst skydd är orimligt och oförenligt med svensk och internationell rätt

Vi ser att strandskyddet med dagens utformning får helt orimliga konsekvenser för många markägare i form av minskade möjligheter till byggnation, försämrat värde på marken, intrång i hemfridszonen med mera. Idag finns i praktiken ingen möjlighet att väga in faktorer som sjöns eller vattendragets storlek, naturvärde, attraktivitet för friluftslivet eller exploateringsstryck. Skyddet som det ser ut idag innebär ofta inskränkningar i den enskildes rätt som inte kan motiveras med angelägna allmänna intressen. Det strider därför mot grundlagsbestämmelserna om egendomsskydd i 2 kap 15 Regeringsformen, Europakonventionen om mänskliga rättigheter och proportionalitetsprincipen. Vi ser även att jord och skogsbruk försvåras av de förändringar som gjordes kring strandskyddet 2009/2010.

Riv upp strandskyddet

Strandskyddet har blivit ett problem för en levande landsbygd och landsbygdsutveckling som sker på glesbygdsbefolkningens villkor. Det behöver därför ses över i sin helhet. Dagens generella strandskydd bör ersättas av ett behovsprövat strandskydd. Förbundet föreslår att en utredning tillsätts med uppdrag att utarbeta en modell för strandskydd som respekterar äganderätten och proportionalitetsprincipen men samtidigt förmår skydda den biologiska mångfalden när så är påkallat.

I väntan på en grundlig revidering av strandskyddet lämnar vi fem konkreta förslag till mindre, snabba förändringar av bestämmelserna som skulle lösa en del av av problematiken på kort sikt:

1. Återinför en intresseavvägning i dispensbedömningen

Genom att endast de särskilda skäl som pekats ut i 7 kap 18 c § miljöbalken (sedan 2010) får beaktas vid dispensprövning, ges idag ingen möjlighet till avvägningar mellan intressen om inte något av de utpekade skälen föreligger. Det går då överhuvudtaget inte att väga in huruvida bevarandointresset är svagt, vilket står i strid med 7 kap 25 § och egendomsskyddet i 2 kap 15 Regeringsformen. En intresseavvägning där det enskilda intresset beaktas skulle automatiskt innebära lättnader i områden med lågt bebyggelsetryck jämfört med starkt exploaterade områden. En avvägning kan göras exempelvis genom att 18 c § helt tas bort eller att 6:e punkten i 18 c § byts ut mot:

6. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett intresse som är mer angeläget än bevarandointresset i det enskilda fallet.

2. Inför ett generellt undantag för sjöar mindre än 1 ha och vattendrag mindre än 3 m

Idag har alla vattendrag oavsett storlek ett lika starkt skydd. Vi tror att få svenskar egentligen tycker det är rimligt eller ens vet om att vattendrag som är mindre än 1 m breda omfattas av strandskyddet och att man inte får bygga inom 100 m från dessa eller ens utföra mindre åtgärder som kan anses påverka växt- och djurliv eller avhålla allmänheten från att vistas där. Sådana bestämmelser som i praktiken nästan undantar en tredjedel av landets yta skulle, om de tillämpas, allvarligt försvåra optimal lokalisering av bostäder och verksamheter – även ur miljösynpunkt. Strandskyddet bör endast omfatta hav, sjöar som är större än 1 hektar samt vattendrag eller delar av vattendrag där vattendraget är bredare än 3 m vid medelvattenstånd.

3. Definiera vad som är sjöar och vattendrag

Det bör tydliggöras i lagstiftningen att anlagda våtmarker och grävda diken inte är vattendrag.

4. Återinför ett ovillkorat undantag för de areella näringarna

Sedan ändringen 2009/2010 gäller undantaget för de areella näringarna endast om anläggningarna och åtgärderna mm för sin funktion måste finns eller vidtas inom strandskyddsområde. I många fall är det fysiskt möjligt att lägga åtgärder på annan plats men det blir mindre optimalt för näringsidkaren. Bestämmelsen gör därför att markanvändningen kan försvåras, vilket lagstiftaren sannolikt inte avsåg.

I förarbetena anges därutöver att undantaget inte gäller om näringen inte ger ett tillskott av betydelse till näringsidkarens försörjning. Vi ser flera exempel på hur bestämmelserna slår på ett negativt sätt mot jord- och skogsbruket. En heltidsbonde får kanske stängsla in djur inom strandskyddsområde, medan den som har jobb vid sidan om inte får det. Undantaget i 7 kap 16 § bör återgå till skrivelsen som gällde före ändringen 2009/2010.

5. Tydliggör länsstyrelsernas befogenhet avseende beslut om utvidgat strandskydd

Efter 2014-12-31 gäller beslut om utvidgat strandskyddsområde bara om det beslutats enligt 7 kap 14 § miljöbalken i lydelsen från 2009. Regeln skärptes då

genom att beslut om utvidgat strandskyddsområde fordrar att skydd krävs för att "säkerställa" strandskyddets syften.

Ändringen medför bl.a. en skärpning av kravet för att få utvidga strandskyddsområdet, att ett beslut om utvidgning behöver grundas på hänsyn till berörda områdets värde samt att utvidgning sker genom beslut av länsstyrelsen i det enskilda fallet.

Trots att beslut om utvidgat strandskyddsområde ska tillämpas restriktivt, föreslår och genomför flera länsstyrelser stora utvidgade strandskyddsområden på svepande underlag; dessutom kommuniceras förslagen till markägarna genom kungörelsedelgivning, inte brev.

Principiellt är det tveksamt om regeringsformen medger att ett så ingripande beslut som utvidgning av strandskydd överhuvudtaget ska kunna fattas av länsstyrelsen. På kort sikt måste dock länsstyrelsernas tillämpning av 7 kap 14 § skärpas. I regelns andra stycke bör skrivas in att länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, endast om det behövs för att efter särskild utredning på särskilt utpekade strandpartier säkerställa något av strandskyddets syften. Förslag till sådant beslut får inte delges berörda rättsinnehavare ge

2018-03-13